

Білоцерківський національний аграрний університет

Соціально-гуманітарний факультет

Круглий стіл до Міжнародного дня прав людини
«Права людини в умовах війни: міжнародні стандарти та
національний вимір»

В межах роботи гуртка «Актуальні проблеми міжнародного права»

(електронне видання)
10 грудня 2025 рік

м. Біла Церква

«ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР»: матеріали круглого столу присвячені до Міжнародного дня прав людини – м. Біла Церква: БНАУ, 2025. 71 с.

Матеріали електронного видання містять питання, що стосуються обговорення широкого кола актуальних проблем щодо забезпечення та захисту прав людини в умовах воєнного стану, а також аналізу відповідності національної правової системи міжнародним стандартам у сфері прав людини.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників круглого столу без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

6. International Humanitarian Law: A Comprehensive Introduction. International Committee of the Red Cross. Geneva: ICRC, 2016. URL: <https://shop.icrc.org/international-humanitarian-law-a-comprehensive-introduction>
7. Manual on Human Rights Monitoring. United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. New York: OHCHR, 2011. URL: <https://www.ohchr.org/en/publications/human-rights-monitoring-and-fact-finding/manual-human-rights-monitoring>
8. Rome Statute of the International Criminal Court. International Criminal Court, 1998. URL: <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf>
9. Šarčević, S. New Approach to Legal Translation. The Hague: Kluwer Law International, 1997.
10. Tiersma, P. Legal Language. Chicago: University of Chicago Press, 2000. URL: <https://press.uchicago.edu>

УДК 340.12:81'42:342.7

**МОВА ПРАВА ТА ЇЇ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ:
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА ОСНОВІ НІМЕЦЬКОЇ
ЮРИСЛІНГВІСТИКИ)**

Резнік В.Г., старший викладач
Кафедра романо-германської філології та перекладу
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У доповіді розглянуто мову права як ключовий інструмент забезпечення та реалізації прав людини крізь призму німецької юрислінгвістики. Проаналізовано зміст і функції правової мови, її вплив на правову визначеність, доступність правозахисту та ефективність правозастосування. Особлива увага приділяється лінгвістичним параметрам тлумачення правових норм, концепціям Д. Буссе, К. Еліха та Ф. Мюллера щодо мовної природи права та ролі інституційної комунікації у механізмах захисту прав людини. Показано, що якість правових текстів, їхня чіткість та зрозумілість є необхідними умовами реалізації принципів законності, рівності та демократичної участі громадян.

Ключові слова: мова права, юрислінгвістика, правова комунікація, тлумачення правових норм, права людини, правова визначеність, німецька правова школа, правозастосування, правовий дискурс, юридична техніка

Юрислінгвістика (нім. *Rechtslinguistik*) — це міждисциплінарна галузь, що досліджує мову права, її структуру, семантику, прагматику та функціонування в юридичній практиці. Її предметом є як **мовна форма правових текстів**, так і **процеси комунікації у правовій сфері**.

У Німеччині юрислінгвістика сформувалася у 1970–1990-х роках завдяки працям Д. Буссе, К. Еліха, Ф. Мюллера та інших науковців, які зазначали:

- право існує лише в текстах;
- тлумачення права є мовним актом;
- комунікативні механізми правової системи впливають на доступність правосуддя.

Дітріх Буссе підкреслював, що право не можна зрозуміти без аналізу його мовної природи [1, с.12-15], а Конрад Еліх наголошував на інституційному характері юридичної комунікації [3, с.7-10].

У німецькій правовій традиції мова права розглядається як активний елемент механізму захисту прав людини. За Буссе, кожний правовий текст є інструкцією до дії, а отже рівень його чіткості визначає ефективність реалізації прав. Неоднозначність термінів, надмірна формалізованість або непрозорість формулювань здатні ставити громадян у нерівне становище, обмежуючи доступ до правосуддя та механізмів захисту. [1, с. 44-48].

Застосування правової норми завжди залежить від **інтерпретації**, яка має мовну природу. Фрідріх Мюллер у своїй теорії «структурованої правової герменевтики» зазначає, що тлумачення не може виходити за межі семантичного потенціалу тексту. Це особливо важливо у провадженнях, що стосуються прав людини, де:

- неточне тлумачення може обмежити законні можливості особи;

- надто вузька або занадто широка інтерпретація здатна призвести до несправедливих рішень;
- відхилення від мовних меж норми створює ризик порушення принципу законності.

Тому німецька юрислінгвістика пропонує комплексні методи аналізу — семантичний, прагматичний та дискурсивний [2, с. 101-105].

Правові відносини є формою **інституційної комунікації**, у якій мова виступає засобом реалізації прав: через заяви, скарги, позови, пояснення, парламентські дебати тощо. Конрад Еліх описує право як систему мовних актів, що мають соціально значущі наслідки [5, с.23-28]. Це свідчить, що складність мовних процедур зменшує можливість ефективного захисту прав; що мовні бар'єри особливо впливають на вразливі групи; що якісна комунікація підвищує доступність адміністративних та судових процесів.

Юрген Габермас підкреслює, що легітимність демократичної правової системи залежить від можливості громадян брати участь у правовому дискурсі. Якщо мова права є надмірно складною, громадяни втрачають можливість повноцінної участі, а отже — і дієвого контролю над державою [4, с.139-142]. Саме тому у Німеччині активно впроваджується концепція **Bürgernahe Sprache** — зрозумілої, громадяноорієнтованої юридичної мови, яка:

- робить нормативні акти доступнішими;
- зменшує кількість помилок у правозастосуванні;
- підвищує прозорість роботи інституцій.

Отже, проаналізувавши коло наукових джерел із зазначеної тематики можемо дійти наступних висновків:

1. Мова права є центральним механізмом забезпечення прав людини.
2. Чіткість і структурована інтерпретація правових норм зменшують ризики дискримінації та довільного правозастосування.

3. Німецька юрислінгвістика доводить, що якісна правова комунікація безпосередньо підсилює механізми правозахисту.

4. Удосконалення правової мови — важлива умова демократичного правопорядку та доступу до правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Busse, Dietrich. *Recht als Text. Linguistische Untersuchungen zur Rechtsentwicklung und Rechtsanwendung*. Tübingen: Niemeyer, 1992.
2. Müller, Friedrich. *Juristische Methodik*. 8. Aufl. Berlin: Duncker & Humblot, 2002.
3. Ehlich, Konrad. *Sprache und sprachliches Handeln im Recht*. München: Lincom Europa, 2010.
4. Habermas, Jürgen. *Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaats*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1992.
5. Busse, Dietrich; Ehlich, Konrad (Hrsg.). *Sprache des Rechts*. Tübingen: Narr, 1988.

УДК: 34(075):81'42

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Чернищук Ю.І., старший викладач
кафедри романо-германської філології та перекладу
Соціально гуманітарного факультету
Білоцерківський національний аграрний університет,

Переклад термінології з прав людини є одним із найбільш відповідальних сегментів перекладацької діяльності, оскільки від точності термінів залежить юридична коректність документів, їх відповідність міжнародним нормам та адекватність суспільного сприйняття. В умовах війни потреба в оперативному, точному й уніфікованому перекладі зростає, а обсяг правозахисних текстів значно

ЗМІСТ

Ковальчук І. В. ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ ІМПЕРАТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА.....	3
Сокиринська О. А. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ НЕОБХІДНОСТІ	6
Макарчук В. В. ЗАГРОЗА ФУНДАМЕНТАЛЬНОМУ ПРАВУ НА ЖИТТЯ ТА БЕЗПЕКУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	9
Сімакова С. І. КОРУПЦІЯ У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІЙ СИСТЕМІ - РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ.....	13
Малишко І. В. МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ПОДАТКОВОГО ПРАВА.....	17
Терещук М. М. ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ..	20
Аргат Я. П. ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ У СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	23
Настіна О. І. РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ.....	25
Звонарьов О. Ю. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	29
Тимощук О. Г. АДАПТАЦІЯ СТАНДАРТІВ ХАРТІЇ ОСНОВНИХ ПРАВ ЄС ДО УМОВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ТА ВІЙНИ.....	32
Ломакіна І.Ю ЗАХИСТ ПРАВ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ МЕДИЦИНИ: ПРОБЛЕМИ ТРУДОВИХ ГАРАНТІЙ І ПИВАТНОСТІ.....	35

Сімакова С.І. Клочко В.М. АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОЗОВ У СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ.....	37
Ігнатенко В.Д. Яценко О.О. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ФІЛОЛОГІЧНИЙ ВИМІР.....	40
Резнік В.Г. МОВА ПРАВА ТА ЇЇ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА ОСНОВІ НІМЕЦЬКОЇ ЮРИСЛІНГВІСТИКИ).....	45
Чернищук Ю.І. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	48
Дячук О. В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МІЖНАРОДНОЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ.....	51
Степанцова К. СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: УКРАЇНА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....	56
Гулько Я.О. АНАЛІЗ ПРИЧИН ТА НАСЛІДКІВ ВІЙНИ У В'ЄТНАМІ.....	60
Кузьомко Т.Р. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ТА ВИКОРИСТАННЯ СУЕЦЬКОГО КАНАЛУ.....	66